

**THE CONCEPT OF THE FAMILY IN THE LIGHT
OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
KONCEPCJA RODZINY W ŚWIETLE POSTANOWIEŃ
EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA**

Magdalena Sitek

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie

ms@wsge.edu.pl

ABSTRACTS

Among other things global transformations, have had a huge change in the area of family and marriage. The traditional model of the family based on marriage understood as the union of a man and a woman must coexist with the model of marriage between persons of the same sex. An important role in these changes, having been reflected in legislation, played by the European Court of Human Rights, which, by expanding the interpretation of provisions of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms introduced to the doctrine of non-discrimination of any relationships. Such a position raises a number of comments and even objections. In the jurisprudence of the Court can see a clear line to protect children against their abuse.

Przemiany globalne między innymi wywarły ogromne zmiany w obszarze rodziny i małżeństwa. Tradycyjny model rodziny oparty na małżeństwie jako związku mężczyzny i kobiety musi współegzystować z modelem małżeństwa osób tej samej płci. Istotną rolę w tych przemianach, mającą swoje odzwierciedlenie w przepisach prawnych, odgrywa Europejski Trybunał Praw Człowieka, który poprzez rozszerzającą interpretację przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności wprowadza do doktryny zasadę niedyskryminacji jakichkolwiek związków międzyludzkich. Takie stanowisko wzbudza liczne komentarze a nawet sprzeczwy. W orzecznictwie Trybunału można zauważyć wyraźną linię ochrony dzieci przed ich wykorzystaniem.

KEY WORDS:

human rights, the family, the Council of Europe, the rights of the child, the case law of the Court

prawa człowieka, rodzina, Rada Europy, prawa dziecka, orzecznictwo trybunału

WPROWADZENIE

W centrum zainteresowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (odtąd ETPCz) są takie kwestie, jak: prawo do życia, prawo do rzetelnego procesu sądowego, wolność wyrażania opinii, wolność myśli, sumienia i wyznania, ochrona własności oraz prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Przedmiotem niniejszego opracowania jest określenie koncepcji rodziny, jaka wyłania się z orzecznictwa ETPCz w ostatnich latach.

Już na samym początku należy zaznaczyć, że rodzina stopniowo przestaje być przedmiotem wiodącym badań naukowych czy konferencji. Kwestie z nią związane są najczęściej rozważane w ramach problemów związanych z zabezpieczeniami społecznymi, przestępczością, a przede wszystkim w ramach nowych trendów myślowych, mających wpływ na tworzenie się nowego ładu społecznego. W nurcie filozofii *gender* tradycyjna rodzina jawi się jako struktura przestarzała, niesprawiedliwa, często generująca zachowania społecznie prawnie niedopuszczalne. Przedmiotem niniejszego opracowania jest ukazanie przykładowych rozwiązań ETPCz dotyczących rodziny jako takiej w celu ukazania roli w kształtowaniu się nowej koncepcji rodziny w Europie. Ponadto zostaną wskazane instrumenty, przy pomocy których ETPCz zmiany te przeprowadza.

Stąd Jean-Paul Costa, sędzia ETPCz, podczas kolokwium francusko-brytyjsko-irlandzkiego, które odbyło się 14 maja 2011 r. stwierdził, że: *w całej Europie obserwujemy fundamentalne zmiany w tradycyjnym modelu rodziny od dwudziestu lub trzydziestu lat co najmniej. Te zmiany postaw i zachowań i towarzyszące im znaczne postępy w technologii medycznej doprowadziły tradycyjną rodzinę i prawa obywatelskie do potrzeby rozwoju, dostosowania i zmian. Liczba takich spraw wpływających do Trybunału w Strasburgu rośnie. Skarżący, którzy czują, że ich szczególna sytuacja osobista i rodzinna nie jest odpowiednio uznawana w prawie krajowym powołują się na ochronę Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Jak Trybunał w Strasburgu stwierdził, od początku konwencja jest „żywym*

instrumentem» i należy interpretować ją w dzisiejszych warunkach. Jest to podstawą ewolucyjnego charakteru orzecznictwa naszego Trybunału (tłumaczenie własne).

Powyzsza wypowiedź sędziego francuskiego pochodzenia wskazuje na dwa istotne elementy polityki rodzinnej ETPCz. Pierwszy z nich to afirmacja wszelkich form rodziny, nawet skrajnie różnych od tradycyjnej koncepcji rodziny, ugruntowanej od wieków na kontynencie europejskim. U jej podłoża leży chrześcijański system wartości, z centralną koncepcją małżeństwa rozumianego jako związku mężczyzny i kobiety. W tej optyce uznawano za niedopuszczalne zalegalizowanie związku osób tej samej płci czy też małżeństw poligamicznych. Źródeł tej koncepcji należy szukać w *Piśmie świętym*, zwłaszcza w wypowiedziach Chrystusa. Do tych źródeł wielokrotnie nawiązywał bł. Jan Paweł II w swoich katechezach dotyczących małżeństw czy rodziny (Bar, 2007, s. 22 n). Jak zauważył jednak Jean-Paul Costa od dwudziestu - trzydziestu lat ten tradycyjny model rodziny ulega dość radykalnej zmianie. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w tworzeniu wielokulturowej społeczności w Europie, zwłaszcza w Unii Europejskiej, będącej skutkiem kolonializmu i postkolonialnej polityki wielu krajów europejskich oraz otwarcia na kraje wschodu, zwłaszcza Ukrainę i Rosję, które od wieków są krajami wielokulturowymi. Na tworzenie się nowej wielokulturowej społeczności ma również duży wpływ globalizacja, zwłaszcza możliwość przemieszczania się osób pochodzących z różnych kultur (Majer, 2012, s.241).

Drugim elementem polityki rodzinnej ETPCz jest prawna i faktyczna ochrona dzieci. Akceptacja różnorodności form związków międzyludzkich, będących podstawą rodziny rodzi negatywne skutki wobec dzieci, które stają się swoistymi ofiarami nowej sytuacji. Stąd ETPCz poszukuje coraz nowszych rozwiązań zmierzających do zabezpieczenia dobra i interesów dzieci. W analizie orzecznictwa ETPCz brakuje jednak refleksji nad funkcją rodziny, refleksji, która towarzyszy naszej cywilizacji od ponad dwóch tysięcy lat (Wojciechowski, 2012, s. 29 n.).

INSTRUMENTY

Po wielu próbach stworzenia europejskiego prawa rodzinnego (Sokołowski, 2007, s. 11 n.) podstawowym instrumentem do wprowadzania zmian nowych modeli rodziny opartej na związku osób tej samej płci lub też na związkach nietrwących jest interpretacja poprzez rozstrzygnięcia

ETPCz zapisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r. (dalej: Konwencja). Dokument ten został przyjęty przez Radę Europy, instytucję powstałą w 1949 r. na podstawie Traktatu Londyńskiego. Zapisy tego dokumentu w pierwotnym znaczeniu były odzwierciedleniem postanowień zawartych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r., dokumencie ONZ. Tym samym oba dokumenty musiały być konstruowane na bazie poglądów w dużej mierze wypływających z nurtów myślowych budowanych na prawie naturalnym. Taka hipoteza znajduje swoje oparcie w preambule do Konwencji, gdzie jej twórcy wprost powołują się na Deklarację, twierdząc, że *rządy państw europejskich, działających w tym samym duchu i posiadających wspólne dziedzictwo ideałów i tradycji politycznych, poszanowania wolności rządów prawa, podjęć pierwsze kroki w celu zbiorowego zagwarantowania niektórych praw wymienionych w Powszechnej Deklaracji*. Dopiero następcza i rozszerzająca interpretacja pozwoliła odjeść od pierwotnych treści na rzecz objęcia przepisami również nowych stanów faktycznych.

Szczegółne znacznie dla omawianego tematu ma artykuł 8. Konwencji. W ust. 1. postanowiono, że *każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego (...)*. W ust. 2. tegoż artykułu postanowiono, że *niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób*. Prawo jednostki do posiadania rodziny jest tak silne, że władza państwowa nie może ingerować, bowiem może być to uznane za ingerencję w mir domowy. W konsekwencji każdy ma również prawo do tworzenia własnych modeli rodziny, nawet sprzecznych z obowiązującym prawem danego państwa.

W wyrokach ETPCz przepis prawa zawarty w art. 8. łączony jest z art. 14. wprowadzającym zakaz dyskryminacji. W artykule tym postanowiono, że *korzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów, jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn*. Zakaz dyskryminacji zezwala na uznanie każdej formy rodziny powstałej na bazie dowolnego związku osób tej samej płci. W tym też duchu inter-

pretowany jest art. 12., w którym postanowiono, że mężczyźni i kobiety w wieku małżeńskim mają prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny, zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tego prawa. Twórcy tego zapisu dopuszczają uznanie każdej formy związków międzyludzkich, bez względu na płeć.

W konsekwencji zmiany wprowadzone przy pomocy interpretacji rozszerzającej czy reinterpretacji zapisów dotychczas niebudzących żadnych wątpliwości prowadzą do dość istotnych zmian w koncepcji rodziny i małżeństwa. Małżeństwo przestaje być związkiem na całe życie, związkiem trwałym. Przyjemność i szczęście jednostki stało się jednym z głównych wyznaczników decydującym o długości istnienia danego związku. Jest to przyczyną drastycznego spadku liczby związków legalnie rejestrowanych, nawet w odniesieniu do związków osób tej samej płci. Małżeństwo też przestało być fundamentem rodziny, a sama rodzina nie spełnia już funkcji podstawowej jednostki organizacyjnej społeczeństwa. Zatarciu ulegają więzy rodzinne, a coraz więcej ludzi mieszka samotnie (Such-Pyrgiel, 2014, ss.198–204).

W tej perspektywie w centrum uwagi ETPCz znajdują się dzieci jako najbardziej poszkodowane nową sytuacją społeczną rodziny. Przejawem orzeczniczej troski ETPCz o dzieci są liczne orzeczenia wydane w ostatnich latach, a także wypowiedź cytowanego na samym początku sędziego ETPCz, który powiedział, iż *w strasburskim orzecznictwie zasada przyznawania pierwszeństwa ochrony najlepszych interesów dziecka jest mocno zakorzeniona. Europejski Trybunał przywołuje ją w różnych kontekstach przez lata, począwszy od ponownego zjednoczenia dzieci zabranych spod opieki rodziców (e.g. Hokkanen v. Finland, 23 September 1994, Series A no. 299-A, and Nuutinen v. Finland, no. 32842/96, ECHR 2000-VIII).*

Kazusy analizowane przeze mnie zostaną poddane analizie w dwóch grupach, pierwsza mianowicie będzie dotyczyć rodziny, druga zaś dzieci.

RODZINA – ANALIZA KAZUSÓW

Wyroki ETPCz dotyczące rodziny zasadniczo koncertują się na wprowadzeniu zmian do porządków prawnych państw będących członkami Rady Europy, regulacji uznających związki osób tej samej płci na równi z tymi, które tworzą mężczyzna i kobieta, a więc osoby różnej płci. Dochodzi tym samym jak gdyby do utożsamienia małżeństwa, niezależnie od jego składu, z rodziną. Pomija się tym samym możliwość istnienia

rodziny w innych kształtach, np. rodziny niepełnej, rodziny opartej na wspólnocie rodzeństwa, które z różnych przyczyn nie zawarło związków małżeńskich, czy w końcu rodzinę wielopokoleniową, której członkami nie muszą być wcale wyłącznie osoby ze sobą spokrewnione.

W wyroku *Schalk and Kopf v. Austria* z 24 czerwca 2010 r. ETPCz stwierdził, że Austria winna dokonać zmian w ustawodawstwie w celu umożliwienia rejestracji związków osób tej samej płci (*the Registered Partnership Act*), które żyją w stałym związku (*a same-sex couple living in a stable partnership*). Uzasadnieniem takiego rozstrzygnięcia jest sprzeczność austriackiego prawa z art. 8., tj. prawa do prywatności i życia rodzinnego oraz 14. Konwencji, tj. zakazu dyskryminacji.

Podobnie ETPCz rozstrzygnął w najnowszej sprawie *Vallianatos and Others v. Greece* z 7 listopada 2013 r. Wyrok dotyczył interpretacji ustawy z 2008 r. reformującej sprawę dotyczące rodziny, dzieci i sprawy społecznej. W tym akcie normatywnym dopuszczono legalizację związków nieformalnych, ale osób różnej płci. Taki stan prawny został zaskarżony przez ośmiu Greków z tego powodu, że cel ustawy nie może zostać osiągnięty przez osoby tej samej płci żyjące w stałych związkach. Również w tym przypadku ETPCz stwierdził konieczność dostosowania prawa greckiego do europejskich standardów wynikających z art. 8. i 14. Konwencji.

Inny przypadek miał miejsce w wyroku *Chapin and Charpentier v. France* (application no. 40183/07) z 7 kwietnia 2009 r. i dotyczył zawarcia małżeństwa przez osoby tej samej płci w miejscowości Bègles we Francji. Zdarzenie to miało miejsce przed wejściem w życie ustawy z 2013 roku legalizującej wszelkie związki partnerskie i nadającej im takie samo znaczenie. W konsekwencji sąd francuski uznał wówczas taki związek za nieważny. Z kolei ETPCz stwierdził, że sąd francuski tym samym naruszył zasady art. 8. Konwencji, czyli prawa do prywatności i rodziny.

Inna jeszcze kwestia pojawiała się w wyroku *Orlandi and Others v. Italy* z 3 grudnia 2013 r. Wyrok ten dotyczył uznania we włoskim porządku prawnym małżeństw osób tej samej płci, które zawarły go poza granicami Włoch. To orzeczenie jest o tyle ważne, że Włochy nie uznają związków osób tej samej płci za małżeństwa, a tym samym nie mogą stanowić podstawy do istnienia rodziny. Również w tym przypadku ETPCz wskazał, że nieuznanie tych związków za legalne przez włoski porządek prawny stanowi naruszenie postanowień art. 8. i 14. Konwencji.

Jednym z przymiotów rodziny jest wykonywanie władzy rodzicielskiej.

W sprawie Salgueiro da Silva Mouta v. Portugal z 21 grudnia 1999 r. ETPCz uznał, że został naruszony przepis 8. i 14. Konwencji. Podstawę do tego rozstrzygnięcia stanowiła sprawa związana z wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez ojca, który od pewnego czasu żył w związku z drugim mężczyzną. Była żona i matka ich wspólnego dziecka zaczęła utrudniać mu widzenia z dzieckiem, zaś sąd portugalski nakazał ukrywanie przed dzieckiem orientacji seksualnej, bowiem dziecko, zdaniem sądu, winno być wychowane w rodzinie tradycyjnej. Tego poglądu nie podzielił ETPCz, zdaniem którego różnicowanie praw osób, w tym rodziców ze względu na orientację seksualną, jest niedopuszczalne. Tym samym orientacja seksualna nie powinna być przeszkodą do wykonywania władzy rodzicielskiej.

Niezwykle ciekawy stan faktyczny znalazł się u podłoża wyroku Boeckel and Gessner-Boeckel v. Germany z 7 maja 2013 r. Mianowicie dwie kobiety od 2001 r. żyły ze sobą w związku cywilnym zarejestrowanym. Jedna z nich w 2008 r. urodziła syna, wchodząc w związek małżeński z mężczyzną, a następnie z nim się rozwodząc. Pozostała nadal w związku cywilnym z ową kobietą. Po urodzeniu dziecka zażądały wpisania do metryki jako rodzica drugą kobietę. Na taką prośbę nie przystał jednak sąd niemiecki. W konsekwencji kobiety zaskarżyły owo postanowienie z art. 8. i 14. Konwencji. ETPCz jednak uznał niedopuszczalność tej skargi ze względu na to, że obie kobiety nie znajdowały się w sytuacji podobnej do małżeństwa, a co zatem idzie nie doszło do dyskryminacji.

Jeszcze inna kwestia dotycząca spraw rodzinnych wynika z wyroku w sprawie Taddeucci and McCall v. Italy (no. 51362/09) z 10 stycznia 2012 r. Kanwą tej sprawy jest historia Włocha, który od pewnego czasu był związany z obywatelem Nowej Zelandii. Po pewnym czasie postanowili razem powrócić do Włoch i rozpocząć starania o zalegalizowanie pobytu partnera z dalekiego kraju we Włoszech. Kwestura nie wyraziła na to zgody, a to ze względu na fakt, że w świetle prawa włoskiego związek taki nie istnieje. Zainteresowani wnieśli skargę na podstawie art. 8. i 14. Konwencji. Tym razem ETPCz uznała zasadność skargi, nakazując władzom włoskim uwzględnienie wniosku tej pary na takich samych zasadach jak w przypadku związku osób różnej płci.

DZIECI – ANALIZA KAZUSÓW

Kwestia adopcji dzieci nie tylko przez związki heteroseksualne, ale również związki osób tej samej płci jest wiodącym nurtem orzecznictwa

ETPCz. Rozpad tradycyjnej rodziny oraz konieczność traktowania wszystkich związków międzyludzkich tak samo (zakaz dyskryminacji) powoduje, że największymi ofiarami nowej sytuacji są dzieci. Są one pozbawione stabilnego środowiska, ciepła rodzinnego i bliskości innych. Dlatego według ETPCz nowe rozumienie adopcji jest bardzo ważnym problemem właśnie z punktu widzenia dobra dziecka, a zwłaszcza jego psychiki. Możliwość adopcji dzieci przez osoby tej samej płci pozostające w trwałym związku ze sobą, według ETPCz, jest dobrym rozwiązaniem dla samych dzieci jak i osób tej samej płci pozostających w trwałym związku. W tym duchu zostało wydanych przez ETPCz dość dużo wyroków.

W sprawie *Fretté v. France* z 26 lutego 2002 r. stwierdzono naruszenie art. 8. Konwencji poprzez odmowę adopcji dziecka przez mężczyznę żyjącego w związku z innym mężczyzną. Przyczyną odmowy pozwolenia na adopcję przez stosowny organ administracji francuskiej była orientacja seksualna. Innym ciekawym przypadkiem jest sprawa *Gas and Dubois v. France* z 15 marca 2012 r. Dotyczyła ona skargi przeciwko Francji jednej z kobiet żyjących w konkubinacie a dotyczącej możliwości adopcji syna drugiej. Chciano przeprowadzić adopcję tzw. *simple adoption order*, która we Francji jest możliwa tylko w przypadku osób powiązanych ze sobą więzami krwi. W tym przypadku wyrok ETPCz był niekorzystny wobec skarżących, bowiem nie dopatrzone się dyskryminacji (art. 14. Konwencji), ani też zaburzenia prawa do prywatności i rodziny (art. 8. Konwencji). Te same reguły były bowiem stosowane we Francji również w przypadku związków heteroseksualnych. Podobne rozstrzygnięcie zapadło w sprawie *X and Others v. Austria* (no. 19010/07) z 19 lutego 2013 r. (Zawisza 2013, s. 153 n.)

Drugim obszarem wyrokowania przez ETPCz jest ochrona dzieci przed seksualnymi nadużyciami i pornografią, zarówno wykorzystywanie dzieci do produkcji pornografii, jak i korzystanie z niej (Raport ETPCz 2011). Jakakolwiek forma wykorzystywania dzieci w tym obszarze stanowi naruszenie kilku artykułów Konwencji, w tym art. 2., tj. prawa do życia (*Kontrová v. Slovakia*, no. 7510/04, z 31 maja 2007 r., and *Opuz v. Turkey*, no. 33401/02, z 9 czerwca 2009 r.), art. 3., tj. zakazu stosowania tortur (*Mubilanzila Mayeka v. Belgium*, no. 13178/03, z 12 października 2006 r.), art. 4, tj. zakazu niewolnictwa i pracy przymusowej (*Siliadin v. France*, no. 73316/01, z 26 lipca 2005 r.) oraz art. 8., tj. poszanowania życia rodzinnego, w tym prawa dzieci do przebywania razem z rodzicami (*L v. Finland*, no. 25651/94, z 27 kwietnia 2000 r.). Do tych właśnie artykułów ETPCz wielokrotnie odwoływał się w swoich orzeczeniach (Badźmirowska-

Masłowska, 2013a, s. 59 n.; por. Badźmirowska-Masłowska, 2013b, ss.413-435).

ETPCz wzywa państwa członkowskie Rady Europy do wprowadzenia stosownych uregulowań prawnych, które pewne czyny penalizowałyby lub też zakazywałyby praktyk uderzających w godność człowieka. Do zakazanych praktyk należy zaliczyć uprowadzenia młodych, często nieletnich dziewcząt w celach matrymonialnych (Aydin v. Turkey, no. 23178/94, z 25 września 1997 r.) lub też sprawdzenie u dziewcząt dziewictwa (Salmanoglu and Polttas v. Turkey, no. 15828/03, z 17 marca 2009 r.). Na podstawie art. 8. Konwencji dość stanowczo ETPCz opowiada się za zachowaniem naturalnych związków dzieci z rodzicami. Stąd organy państwowe winny z dużą rozważą podejmować decyzje o rozdzieleniu dzieci od rodziców. Taka sytuacja może mieć miejsce w przypadku nadużyć seksualnych. Tam jednak, gdzie dokonano rozdzielenia, a jest możliwe, aby dzieci wróciły do rodziny, sądy krajowe winny decydować o powrocie dzieci do rodziców, np. K.A. v. Finland, no. 27751/95, z 14 stycznia 2003 r. (Raport ETPCz 2011, s. 7-8).

Na koniec tego punktu rodzi się jednak pytanie o poczucie bezpieczeństwa dzieci. Czy podejmowane działania i ich ochrona przed nadużyciami sprawia, że dzieci są bezpieczniejsze i czy mają psychologicznie zaspokojoną potrzebę bezpieczeństwa? (Antczak, 2012, s. 151 i n.).

KOŃCOWE REFLEKSJE

Zachodzące przemiany globalne wywarły ogromne zmiany w kształcie tradycyjnej rodziny opartej na małżeństwie jako związku mężczyzny i kobiety. Zasada niedyskryminacji wprowadzona w art. 14. Konwencji daje postawy do konsekwentnego wprowadzania do ustawodawstwa państw członkowskich Rady Europy rozwiązań zmierzających do zrównania ze sobą wszystkich związków. W konsekwencji związki osób tej samej płci nabyły wszelkich praw właściwych dotychczas małżeństwu, w tym adopcji dzieci. Tradycyjny model rodziny stał się jednym z możliwych i wcale nieatrakcyjny, m.in. ze względu na swe chrześcijańskie korzenie.

Taka nowa sytuacja rodzi liczne niepokoje społeczne, ale również i daje asumpt do pewnej refleksji nad trwałością rodziny. W licznych orzeczeniach ETPCz występuje stwierdzenie trwałości związku osób tej samej płci. Trybunał jednak nie definiuje pojęcia trwałości. Zapewne nie chodzi o trwałość w znaczeniu nauki chrześcijańskiej, czyli istnienia związku do

końca życia. Raczej pod uwagę brany jest tylko pewien okres wspólnego życia i tworzenia rodziny. Prawo do prywatności i życia rodzinnego (art. 8. Konwencji) nakazuje akceptować jakąkolwiek formę wspólnego życia ludzi. Niewykluczone, że wkrótce również ochroną prawną zostaną objęte związki poligamiczne.

Trudno jest ocenić taką nową sytuację, chociaż nie sposób nie zauważyć licznych niepokojów społecznych, a przede wszystkim zachwiania równowagi społecznej. Większość społeczeństwa europejskiego bowiem nadal w większym lub mniejszym stopniu żyje wartościami tradycyjnymi. Czy przy bezwzględnym wcielaniu w życie zasady tolerancji każdej formy związku międzyludzkiego nie dochodzi do ograniczenia praw większości? Ubiegłoroczny sprzeciw wielu milionów Francuzów wobec tzw. ustawy „małżeństwo dla wszystkich” został całkowicie zlekceważony przez Parlament Francuski. Czy nie jest to nowa forma dyskryminacji większości przez mniejszości i naruszania przepisu art. 8. Konwencji?

Niewątpliwie pozytywnie należy ocenić starania ETPCz w obszarze ochrony praw dzieci, które są najbardziej poszkodowane nową sytuacją. W orzecznictwie Trybunału można zauważyć wyraźną linię ochrony dzieci przed ich wykorzystywaniem oraz prawem do przebywania w ich naturalnej rodzinie. Ale i tu rodzi się pytanie, czy sama ochrona prawna, administracyjna czy sądowa od zagrożeń zastąpi prawo do tożsamości, posiadania ojca i matki, dziadków, rodzeństwa, po prostu szczęśliwego dzieciństwa. Te pytania są aktualne nawet w świetle wielu słabości tradycyjnej rodziny i jej rozkładu. Czas pokaże, która z opcji zwycięży. Nie wszystko bowiem można uregulować czy też nakazać poprzez wyroki sądowe. Życie ma to do siebie, że często biegnie obok regulacji prawnych, najczęściej nieznanymi przeciętnym ludziom.

REFERENCES:

- Antczak, B. (2012). *Poczucie bezpieczeństwa w szkole. Czy jest aż tak źle?*, [w:] „Journal of Modern Science 1/12”.
- Badźmirowska-Masłowska, K. (2013a). *Ochrona małoletnich w środowisku mediów audiowizualnych, Internetu i innych usług on-line przed współczesnymi zagrożeniami w świetle dokumentów Rady Europy. Wybrane aspekty prawne*, [w:] „Journal of Modern Science 1/16”.
- Badźmirowska-Masłowska, K. (2013b) *Ochrona małoletnich jako podstawa ograniczania retransmisji audiowizualnych usług medialnych w*

- światle prawa UE. *Journal of Modern Science* nr 2/17/2013.
- Bar, W. (2007). *Prawo religijne a prawo rodzinne państwowe – reperkusje w europejskim porządku prawnym*, [w:] H. Cioch, P. Kasprzyk (red.), *Z zagadnień prawa rodzinnego i rejestracji stanu cywilnego*. Lublin: KUL.
- Costa, J. P. (2011). *The best interests of the child in the recent case-law of the European Court of Human Rights*. Franco-British-Irish Colloque on family law, [w:] http://echr.coe.int/Documents/Speech_20110514_Costa_Dublin_FRA.pdf [dostęp: 2014-01-26].
- Majer, P. (2012) Istota i zakres bezpieczeństwa społecznego na początku XXI wieku. *Journal of Modern Science* nr 1/12/2012.
- Raport ETPCz. (2011). *Child sexual abuse and child pornography in the Court's case-law*, [w:] http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_child_abuse_ENG.pdf [dostęp: 2014-01-26].
- Sokołowski, T. (2007), *Pojęcie Europejskiego prawa rodzinnego*, [w:] H. Cioch, P. Kasprzyk, *Z zagadnień prawa rodzinnego i rejestracji stanu cywilnego*. Lublin: KUL.
- Such-Pyriel, M. (2014) The lifestyles of single people in Poland. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* Volume 109. ss. 198–204.
- Wojciechowski, R. (2012). *Wybrane funkcje gospodarcze i polityczne rzymskiej 'familia'*, [w:] J. Rominkiewicz (red.), *Rodzina i jej prawa*. Wrocław: Kolonia Limited.
- Zawisza, J. (2013). *Przestępczość nieletnich przyczyną wykluczenia społecznego*, [w:] „*Journal of Modern Science* 3/18”.